

כינוי מיוחד

אביב הייצור בקרית-תשע הוא אפסי, או אינו קיים בכלל. אולם איש לא יבדוק זאת: מר אלף משמין בינתיים מכספי הציבור. מר בית, אדם בעל קשרים במקום הנכון, מקבל רשיון למפעל פיתוח. הוא מתחיל לבנות — לאט-לאט-לאט. בינתיים מתגלגלים בידיו כספים עצומים — של המדינה. הוא משתמש בכסף זה — מספסר בסחורות יקרות, או אפילו נותן הלוואות בריבית קצוצה של 30% לשנה. יתכן כי לבסוף יקציע חלק מן הכספים במפעל שתוכנן — אך עד אז כבר התעשר מהם.

מר גימל, גם הוא איש שאינו לו פרוטה שחוקה בכיס, אך שיש לו קשרים מצויינים במפלגה, מקבל תוכנית-פיתוח והלוואה עצומה. עם תוכנית זו והכסף בידו הוא טס להגאתו לפילדלפיה כדי לעניין יהודי תמים שם, שישיקיע את כספו. ברגע הנכון ימכור מר גימל את חלקו במפעל, ברוח גדול. אם המפעל עצמו ישגשג או יתמוטט אחר-כך — דבר זה אינו מעניין אותו. כי גימל הוא ספסר.

יתכן כי הפיתוח אינו מפתח את הארץ. אך אין ספק שהוא מפתח יפה את המפתחים עצמם.

רוב הגמור של המפעלים האלה אין שום הגיון כלכלי. ההגיון היחיד שלהם הוא הגיונו של פוטיומקין. הנה החליט מפעל הצמיגים בחדרה — אחד מני רבים — להקים מפעל חדש בבאר-שבע — כדי לתחוב את ידו לתוך צלחת הזהב של הפיתוח. יתחילו לייצר את הצמיג בחדרה. יובילו אותו במחיר יקר לנגב. שם יוסיפו לעבד אותו. אחר-כך יעמיסו אותו שוב על משאית או קרון ויחזירו אותו לחדרה, ומשם לתל-אביב וחיפה.

זהו טירוף כלכלי. אולם כמשק הישראלי, זהו מעשה רגיל לגמרי. כי המדינה תכסה את הנזק בצורה הכדאית לבעליו.

ישנם אנשי-עסקים שמרגישים המוהירים את חבריהם שלא להידבק בטירוף זה. גם את ההלחאה הטובה ביותר יהיה צורך להחזיר ביום מן הימים, אפילו בעוד 10 או 20 שנה, ובמקרים רבים אף תוך הצמדה לערך הדולר. איך אפשר יהיה להחזיר מקופת מפעל חסר הצדקה כלכלית ויכולת להתקיים? אולם ספסרי-הפיתוח רק צוחקים. הם מיטיבים לדעת את מהות המשטר. אם הממשלה כבר כיסתה 80% (ולמעשה 100%) של ההשקעה במפעל הפרטי, האם תתן לו לפשוט רגל? היא תצטרך לתת הלוואה שניה ושלישית, מתוך תקנה להציל את הכסף — ואת שמה הטוב.

היא תצטרך לתת עוד הלוואה, עוד סובסידיה, עוד מונופול, עוד דכיוזים. אפילו יעלה הדבר את מחיר הסחורה בשוק, אפילו יקפץ את יוקרה-המחיה, אפילו ירחיק עוד יותר את העצמאות הכלכלית.

כך נשפך הכסף הטוב של שני מיליונים ליי לחודש, או 150 אלף ליי ליום — ישר לכיסי ספסרי-הפיתוח. כולם נהנים: אנשי-הסקטור הפרטי אף יותר ממפעלי ההסתדרות. פנחס פוטיומקין הוא אדם בעל רצון טוב. הוא הדין לגבי עוורו, שאחזים מהם צעירים בשנות ה-20. אלא שכמעט איש מהם לא ניהל מעולם עסק עצמאי, לא היה אחראי מעולם ללירה אחת של כסף פרטי. **הכסף בא בקלות. הוא נשפך מצניורות המענקים והשילומים, המגביות והמיליונים. איש לא הרייח אותו, ולכן לאיש לא כואב כשהוא מתבזבז בסימונות. אדם המרוויח הון בפוקר, האם יכאב לו כאשר הוא מפסיד אותו שוב לירד שולחן הרולטה?**

הם גם מקור לשחיתות הכלכלית הגדולה ביותר שהתפשטה אי פעם בארץ זו.

ציפור-נפש זו מטילה ביצייה, וביצים אלה כבר מילאו כמה וכמה כיסים פרטיים.

מפעלי-הפיתוח המדומים אינם מוקמים בכסף פרטי. הם מוקמים כולם בכספי הציבור — אפילו מוסחה הדבר.

מי שמגיש תוכנית יפה למפעל-פיתוח, מקבל מן הממשלה חינוס את הקרקע, הכביש, המאור והמים. הוא מקבל הלוואה היי מסכה את הוצאות הבניה, ו-70% מערך המכונות והציוד. הוא מקבל גם הון חוזר וחומרי גלם. להלכה — 80% של ההשקעה. במלמס אחרות: מי שמבטיח להשקיע לירה אחת במפעל-פיתוח, מקבל מן הממשלה

אולם, בטחון זה מבוסס על שיקולים של מסיכף בסגירה בימי העליה השניה. או, כאשר הצבא היה תורכי או בריטי, כאשר הממשלה היתה זרה, היה חשוב מאוד שבין הכפרים הערבים תשכון עיירה עבירה, כבסיס להגנה וכהפגנת נוכחות. בינתיים גויסו גייסות ואולפו אלופים, אולם המושגים בצמרת טרם נשתנו.

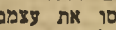
כושר-ההגנה של מדינת ישראל — והנגב בכללה — לא ייקבע בדור הזה במאומה עלידי פוזר האוכלוסיה. הוא ייקבע אך ורק עלידי גורם אחד: יכולתו של משק ישראלי בריא להבטיח את תלות מדינית ולקיים צבא מושכל. הסכנה הצפויה למדינה אינה צבאית-טאק-

בדרך לנגב

טית. צפויה סכנה ארוכת-טוח של התמוטטות כלכלית, שתקבור את העצמאות הכלכלית. אם רוצים להחזיק בשטח, זול יותר להקים בו מחנה צבאי, ואפילו משק-ספר, מאשר מפעל תעשייתי התלוי על בלימה, והאוכל את הכסף הטוב הדרוש לבנין משק בריא. ואילו את מפעלי התעשייה יש להקים במקום שכדאי להקים אותם: במקום שזול ביותר לקיים ייצור יעיל ורצוף, ללא תובלה מיותרת הלך וחזור, בקרבת נמלי-הייצוא, השחקים המקומיים ומקורות תומרי-הגלם.

רוח רעה מהלכת אימים בדמיון הצמרת: התמונה של עיר-ענק לאורך הים, מתל-אביב ועד חיפה, שכולה בית-חרושת אדיר אחת, המפרנס מיליונים. אולם אם מיליונים צפויים אלה יפרנסו את עצמם, את המדינה ואת הצבא בעולם כפיהם, אם ירחיבו את הדולארים הדרושים לקניית טראקטורים וריב טאנקים, הרי זה סיוט חיובי ביותר. רובה יותר חיובי מאשר החלום המתוק של אוכי לוסיה המפורזת בנגב, העובדת במפעלי-פיתוח דמיוניים, אשר 11 מיליון יהודי העולם יפרנסוה עד אחרית הימים.

אין אפשר להתעשר מפיתוח? הדרכים שונות ומשונות. אין כמעט איש-עסקים אחד בארץ כולה שאינו מכירן. מר אלף הוא בעל מפעל יסן ופושט-רגל בתל-אביב. הוא מציע להקים סניף בקרית-תשע, בנגב הדרומי, לצורך זה גיר תנת הממשלה הלוואות אדירות, סובסידיות בצורת תומרי-גלם, שיחזור ניכר ממסים (כי המפעל, כמובן, מפעל מאושר). למעשה ממשיך מר אלף לייצר, כמו קודם, בתל-

ל גריגורי אלכסנדרוביץ' פוטיומקין, המאהב הגדול של הצארית קתרינה השניה, מספרים שמצא פתרון גאוני לבעיה כאובה. הוא קיבל על עצמו ליישב את רוסיה הדרומית. ללא הצלחה מרובה, בשנת 1787 נסעה הצארית דרומה, כדי לעמוד במו עיניה על התקדמות התוכנית הגדולה. על מנת לסבר את עיניה, ציחה פוטיומקין לבנות עשרות כפרים מדומים במרחק-מה מן הדרך, בה היה על הצארית לעבור. כך שיכנע את קתרינה התמימה כי ממלכתה כוללת מאות כפרים חדשים, שלא היו ולא נבראו. ובאותה שעה הוסיף מושג חדש לעשרות שפות: "כפרי פוטיומקין".

פוטיומקין היה רמאי ישר. הוא רימה את הצארית, אך לא את עצמו. לעומת זאת צמחו לו בישראל יורשים הרבה יותר מסוכנים.

אין הם מרמים רק את הצאר דויד. הם מרמים גם את עצמם. בימים האחרונים נרעשה הארץ נוכח הדי גילוי כי מפעל-הפיתוח העצום בתמנע, בו השקיעה המדינה 26 מיליון ממיטב הלירות, ושנחשב לאחד ההישגים העיקריים של העשור הראשון, אינו בנוי על רגלי נחושת, אלא על כרעי תרנגולת.

הוקם מפעל גדול ונהדר. הליקויים הטכניים יתוקנו, בעזרת כמה מיליונים נוספים. אולם הפקת הנחושת במקום, פשוט אינה כדאית: העפרות זלות, והמרבץ כולו קטן מדי. אפילו יעבוד המפעל במלוא עוצמתו המתוכננת, לא יחזיר לעולם את ההשקעה. אפשר (וצריך) להאשים את האנשים ש-יתכננו מפעל זה. אולם האמת היא שגם הם אינם האשמים האמיתיים. הם עשו רק את אשר עושים כל קברניטי-הכלכלה של ישראל מזה כמה שנים. הם קיבלו מפי השר את הפקודה: פתחו את הנגב!

הם הלכו לפתח — אם כדאי ואם לאו, אם אפשר ואם לאו. בהנהגת פנחס ספיר שפכו על הזולת היי נגב שטפון אדיר של כסף. הוא נעלם כשאר השטפונות המציפים לפרקים את אפיקי-הנגב.

מעם לפעם בא פנחס פוטיומקין ומבשר לנו, בקול תרועות הצעורה, כי הנה הוקם עוד מפעל אדיר בדימונה, וכמו נמצא עוד משקיע נחמד לאשקלון, וכמו קתרינה הבלתי-יודשה, כולנו אחווי הערצה והתפעלות נוכח מעשיו של הנסיך.

באשקלון עדיין אינה אומרת דבר. השאלה היא: האם בכלל כדאי להקים מפעלים אלה? האם יקומו את העצמאות הכלכלית, או ירחיקוה? האם יכניסו דולארים או יבזבזו? **הקמת מפעל אין פירושה פיתוח. היא יכולה להיות ההיפך הגמור: קבורת הון בלתי-חיווה. אם מותר לתקן פפוק תנ"כי: "אל יתהלל קובר כמפתח."**

מי שרוצה, יכול לפתח גם את העיירה טימבוקטו, השוכנת בלב מדבר סהרה. אין קל מזה — דרוש רק כסף לקבורה. אפשר להקים שם שיכונים עם מיווג אחיר. אפשר להביא לשם במטוסי-ענק עפרות ברזל ופחם, ליצור פלדה ולהחזירה במטוסים לאירופה. הכל יהיה מצויין: תמונות יפות של מפעל אדיר המשגשג בלב המדבר, פרוטה לאלפי כושים, סיסמה נהדרת למגבית הכונית המאוחדת. הפלדה רק תעלה בערך פי אלף ממחיר הפלדה המיוצרת בצרפת עצמה. אך אם יש כסף, לא תהיה זו אגדה.

ש הטוענים כי העריון הזה של פיתוח בכל מחיר — בלי תחשיב, בלי חשבון, בלי שום אחיזה במציאות — נובע משיקולי בטחון, וכאשר בישראל אומרים "בטחון" — כולם עומדים דום ומצדיעים.